

Michał Prusek

Zmiana kwalifikacji prawnej czynu przez oskarżyciela publicznego w postępowaniu przed sądem

*Change of legal classification of an act by the public
prosecutor in court proceedings*

dr Michał Prusek, adiunkt w Katedrze Prawa Karnego Instytutu Nauk Prawnych Wydziału Prawa i Administracji Uniwersytetu Opolskiego, adwokat w Izbie Adwokackiej w Katowicach, Polska, ORCID: 0000-0002-4652-5529, e-mail: michal.prusek@uni.opole.pl

Data zgłoszenia tekstu przez autora: 24.01.2025 r.; data zaakceptowania do publikacji: 9.01.2026 r.

Abstract

The admissibility of changing the legal classification of an act by the public prosecutor in court proceedings has been a subject of doubt for many years. This study aims to verify the views presented in favor of granting the public prosecutor the titular right, and in particular the *argumentum a maiori ad minus* based on Article 14 § 2 of the Code of Criminal Procedure. The article also assesses the possibility of the public prosecutor changing the legal classification of an act in court against the background of the constitutional principle of the rule of law and signals doubts as to the conditions and form of exercising the titular right by the public prosecutor. In conclusion, the view is expressed that the public prosecutor has no right to modify the legal classification of an act in court.

Keywords: change of qualification, modification of charges, change of indictment, prosecutor's powers, legal qualification

Streszczenie

Dopuszczalność zmiany kwalifikacji prawnej czynu przez oskarżyciela publicznego w postępowaniu przed sądem od wielu lat budzi wątpliwości. Niniejszy artykuł zmierza do weryfikacji poglądów prezentowanych na rzecz przyznania oskarżycielowi publicznemu

tytułowego uprawnienia, a w szczególności *argumentum a maiori ad minus* na podstawie art. 14 § 2 Kodeksu postępowania karnego. W opracowaniu podjęto się także oceny możliwości zmiany kwalifikacji prawnej czynu przez oskarżyciela publicznego przed sądem na tle konstytucyjnej zasady praworządności oraz zasygnalizowano wątpliwości co do warunków i formy skorzystania z tytułowego uprawnienia przez oskarżyciela publicznego. W konkluzji wyrażono pogląd odmawiający oskarżycielowi publicznemu prawa do modyfikacji kwalifikacji prawnej czynu przed sądem.

Słowa kluczowe: zmiana kwalifikacji, modyfikacja zarzutów, zmiana aktu oskarżenia, uprawnienia prokuratora, kwalifikacja prawna

1. Wprowadzenie

Kwestia zmiany kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie przez prokuratora była przedmiotem rozważań jeszcze w okresie obowiązywania Kodeksu postępowania karnego z 1969 r.¹ Wówczas szeroką aprobatę zyskało stanowisko, które przyznawało oskarżycielowi publicznemu komentowane uprawnienia². Tytułem uzasadnienia wskazywano, że „nie można akceptować poglądu, że prokurator winien zwracać się do sądu o to, by ten uprzedził strony o możliwej zmianie kwalifikacji prawnej czynu, gdyż oznaczałoby to, że odmawia się prokuratorowi samodzielnego prawa do modyfikacji zarzutu stawianego w akcie oskarżenia w toku rozprawy sądowej. Takie ograniczenie uprawnień prokuratorskich «nie znajduje żadnych podstaw prawnych, co więcej byłoby wyraźnie sprzeczne z obowiązującą prokuratora zasadą obiektywizmu»³. Po wejściu w życie aktualnego Kodeksu postępowania karnego⁴ zyskało na sile stanowisko przeciwstawne, zgodnie z którym prokurator z chwilą wniesienia aktu oskarżenia traci uprawnienia do modyfikacji jego treści, w tym także kwalifikacji prawnej⁵. Podkreślano, że to nie prokurator, lecz sąd, jest *dominus litis* postępowania jurysdykcyjnego, a zatem prokurator może jedynie odstąpić od oskarżenia albo złożyć wnioski o zmianę kwalifikacji prawnej czynu, co jednak nie powoduje zmian we wniesionej skardze zasadniczej⁶.

Powrót do stanowiska dominującego w okresie obowiązywania Kodeksu postępowania karnego z 1969 r. nastąpił po zmianach w k.p.k. przyznających oskarżycielowi publicznemu prawo do cofnięcia aktu oskarżenia. Ustawą z 27.09.2013 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw⁷ ustawodawca zmienił art. 14 § 2 k.p.k. Przed modyfikacją przepis ten uprawniał oskarżyciela publicznego do odstąpienia od oskarżenia z zastrzeżeniem, że sąd nie jest związany takim odstąpieniem, bowiem wniesiona skarga zasadnicza nadal pozostaje w mocy⁸.

¹ Ustawa z 19.04.1969 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz.U. z 1969 r. Nr 13, poz. 96 ze zm.).

² T. Grzegorzcyk, *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Artykuły 1–467. Komentarz*, Warszawa 2014, s. 1156 oraz wskazana tam literatura i orzecznictwo. Por. J. Bafia, *Zmiana kwalifikacji prawnej czynu w procesie karnym*, Warszawa 1964, s. 193, 198–199.

³ M. Cioczek, *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 14 marca 2008 r., sygn. IV KK 436/07*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2009/12, s. 284. Zob. P. Rogoziński, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. S. Steinborn, LEX/el. 2016, art. 399, nt 8.

⁴ Ustawa z 6.06.1997 r. – Kodeks postępowania karnego (tekst jedn.: Dz.U. z 2025 r. poz. 46 ze zm.) – dalej k.p.k.

⁵ T. Grzegorzcyk, *Kodeks...*, t. 1, *Artykuły...*, s. 1156 oraz wskazana tam literatura i orzecznictwo.

⁶ K.T. Boratyńska, M. Królikowski, P. Czarniecki, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023, s. 962; wyrok Sądu Najwyższego (dalej SN) z 6.02.2008 r., V KK 265/07, LEX nr 346605; wyrok SN z 2.12.2005 r., IV KK 98/05, LEX nr 178317.

⁷ Dz.U. z 2013 r. poz. 1247 ze zm.

⁸ M. Sowała, *Wpływ cofnięcia aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego na zasadę prawa do sądu*, „*Prawo i Więź*” 2021/2, s. 221–222; A.H. Ochnio, *Odstąpienie od oskarżenia a zasada legalizmu w procesie karnym*, [w:] *Zasada legalizmu w procesie karnym*, t. 1, red. B. Dudzik, J. Kosowski, I. Nowikowski, Lublin 2015, s. 285; B. Bieńkowska, *Dyspocyjność stron w procesie karnym na tle zasady kontryktoryjności*, „*Przegląd Sądowy*” 1994/6, s. 45; uchwała SN z 18.12.2013 r., I KZP 24/13, LEX nr 1403598; E. Kruk, *Skarga oskarżycielska jako przejaw realizacji prawa do oskarżania uprawnionego oskarżyciela w polskim procesie karnym*, Lublin 2016, s. 248–249; I. Nowikowski, *O cofnięciu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego w procesie karnym (uwagi w związku projektem zmian kodeksu postępowania karnego)*, [w:] *Iudicium et Scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011, s. 116–117; E. Kruk,

Wspomniana ustawa nowelizacyjna w miejsce opisanego uprawnienia wyposażała oskarżyciela publicznego w prawo do cofnięcia aktu oskarżenia. Stąd obecnie sąd związany jest skutkami tej czynności, polegającymi na unicestwieniu wniesionej skargi⁹. Zgodnie z uzasadnieniem projektu ustawy¹⁰ zmiana uprawnień miała na celu zwiększenie kontrydiktoryjności rozprawy głównej. Oskarżyciel publiczny zyskał większą dyspozycyjność w zakresie wniesionej skargi, przy jednoczesnym wzmocnieniu pozycji sądu jako bezstronnego arbitra. W przypadku bowiem skorzystania przez oskarżyciela publicznego z nowych uprawnień sąd będzie zwolniony z konieczności angażowania się w spór, zmierzania do rozstrzygnięcia sprawy oraz orzekania o zasadności wniesionego aktu oskarżenia¹¹. Mimo że ustawą z 11.03.2016 r. o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego oraz niektórych innych ustaw¹² ustawodawca zrezygnował z modelu rozprawy o większej kontrydiktoryjności, art. 14 § 2 k.p.k. pozostawił bez zmian.

Z dokonanej nowelizacji wyprowadzono dwa wnioski. Z jednej strony uznano, że przepis ten dowodzi, iż gospodarzem skargi po jej wniesieniu do sądu pozostaje oskarżyciel publiczny. Z drugiej natomiast, że skoro oskarżyciel uprawniony jest do cofnięcia aktu oskarżenia, to tym bardziej ma prawo do zmiany treści skargi w zakresie opisu czynu lub jego kwalifikacji prawnej, co może uczynić do czasu wydania wyroku przez sąd I instancji (*argumentum a maiori ad minus*)¹³. Zaprezentowany pogląd napotyka

I. Nowikowski, *Cofnięcie aktu oskarżenia a prawa oskarżyciela posiłkowego*, [w:] *Role uczestników postępowań sądowych – wczoraj, dziś i jutro*, t. 1, red. D. Gil, E. Kruk, Lublin 2015, s. 18; M. Kurowski, *Cofnięcie aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego a prawo pokrzywdzonego do sądu*, [w:] *Ewolucja polskiego wymiaru sprawiedliwości w latach 2013–2018 w świetle standardów rzetelnego procesu*, red. C. Kulesza, A. Sakowicz, Białystok 2019, s. 645; I. Nowikowski, *Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia w aspekcie odwołalności czynności procesowej*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G*” 1993/15, s. 130; W. Daszkiewicz, *Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia a zasada legalizmu (artykuł polemiczny)*, „*Palestra*” 1961/8, s. 44–45. Por. S. Stachowiak, *Funkcje zasady skargowości w polskim procesie karnym*, Poznań 1975, s. 64.

⁹ I. Nowikowski, *Odwolalność sprzeciwów w kodeksie postępowania karnego*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G*” 1989/2, s. 12. Zob. też K. Woźniewski, *Prawidłowość czynności procesowych w polskim procesie karnym*, Gdańsk 2010, s. 225; E. Kruk, *Skarga...*, s. 254; I. Nowikowski, *O cofnięciu...*, [w:] *Iudicium...*, s. 116–118; E. Kruk, I. Nowikowski, *Cofnięcie...*, [w:] *Role...*, t. 1, s. 20; M. Kurowski, *Cofnięcie...*, [w:] *Ewolucja...*, s. 644; M. Kurowski, *Wpływ zmian w zakresie prawa dysponowania skargą przez oskarżyciela publicznego na wybrane zasady procesowe*, [w:] *Istota i zasady procesu karnego 25 lat później. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Murzymowskiego*, red. M. Rogacka-Rzewnicka, H. Gajewska-Kraczkowska, Warszawa 2019, s. 203; I. Nowikowski, *Odstąpienie...*, s. 130.

¹⁰ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny i niektórych innych ustaw, druk sejmowy nr 870, Sejm VII kadencji, <https://www.sejm.gov.pl/sejm7.nsf/druk.xsp?nr=870> (dostęp: 20.01.2025 r.).

¹¹ R. Olszewski, *Cofnięcie aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego w procesie karnym*, „*Studia Prawnoustrojowe*” 2021/54, s. 454; M. Sowała, *Wpływ...*, s. 221–222; I. Nowikowski, *O cofnięciu...*, [w:] *Iudicium...*, s. 113; E. Kruk, I. Nowikowski, *Cofnięcie...*, [w:] *Role...*, t. 1, s. 19–20; A.H. Ochmion, *Odstąpienie...*, [w:] *Zasada...*, t. 1, s. 281–282; M. Kurowski, *Cofnięcie...*, [w:] *Ewolucja...*, s. 643.

¹² Dz.U. z 2016 r. poz. 437 ze zm.

¹³ D. Świecki, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Art. 1–424, red. D. Świecki, Warszawa 2024, s. 1542–1543; M. Skwarcow, *Konieczność uprzedzenia o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej przez sąd odwoławczy. Głos do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2017 r.*, II K 283/17, „*Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa*” 2018/3, s. 102; R.A. Stefański, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 3, *Komentarz do art. 297–424*, red. R.A. Stefański, S. Zablocki, Warszawa 2021, s. 1028; wyrok SN z 14.05.2019 r., II DSI 3/19, LEX nr 2680295; wyrok Sądu Apelacyjnego (dalej SA) w Poznaniu z 18.06.2020 r., II AKa 24/20, LEX nr 3102819.

jednak słusznie na krytykę, w ramach której wskazuje się, że cofnięcie aktu oskarżenia jest inną czynnością niż zmiana kwalifikacji prawnej czynu¹⁴. Ponadto żaden przepis wprost nie uprawnia oskarżyciela publicznego do wspomnianej zmiany kwalifikacji, a jej dopuszczalność w drodze wykładni rozszerzającej godziłaby w funkcję programową i informacyjną aktu oskarżenia¹⁵. Wydaje się jednak, że głosy krytyczne nie cieszą się należywym zainteresowaniem doktryny i orzecznictwa, przez co konieczne staje się rozwinięcie i szersze uargumentowanie zasygnalizowanych poglądów.

2. Argument z art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej oraz z art. 1 w zw. z art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k.

Słusznie wskazuje się, że zgodnie z zasadą praworządności wyrażoną w art. 7 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej¹⁶ organy władzy publicznej działają na podstawie i w granicach prawa. Do wspomnianych organów zaliczają się także te, które uprawnione są do występowania w procesie karnym w roli oskarżyciela publicznego, w tym prokurator¹⁷. Zaprezentowany pogląd zyskuje dodatkowe uzasadnienie przy uwzględnieniu, że zgodnie z art. 176 ust. 2 Konstytucji RP postępowanie przed sądami określają ustawy, a na mocy art. 1 k.p.k. postępowanie karne toczy się według przepisów tego kodeksu¹⁸. Obowiązuje zatem zakaz domniemania kompetencji, wobec czego „wszystkie organy procesowe realizujące swoje funkcje w zakresie procesu karnego w każdym z jego stadiów muszą zawsze wskazać istnienie szczególnej normy zawierającej upoważnienie dla organu do działania, albowiem czynności procesowe dokonywane poza zakresem wynikających z upoważnienia konkretnych kompetencji należy uznać za czynności procesowe niedozwolone i *eo ipso* niedopuszczalne”¹⁹. Tym samym oskarżyciel publiczny w procesie karnym może korzystać jedynie z takich uprawnień, jakie wyraźnie zastrzega dla niego ustawodawca. Norma kompetencyjna zgodnie z art. 1 k.p.k. oraz art. 7 i art. 176 ust. 2 Konstytucji RP powinna jednoznacznie wynikać z przepisów k.p.k.²⁰

Zmiana kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie stanowi przedmiot regulacji art. 399 i art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k. Zgodnie ze wskazanymi przepisami jednym

¹⁴ K. Wytrykowski, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Art. 1–424, red. D. Drązewicz, Warszawa 2020, s. 1855; R. Ponikowski, J. Zagrodnik, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2023, s. 1206–1207.

¹⁵ R. Ponikowski, J. Zagrodnik, [w:] *Kodeks...*, s. 1206–1207.

¹⁶ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z 2.04.1997 r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483 ze zm.) – dalej Konstytucja RP.

¹⁷ J. Skorupka, *Prokurator jako rzecznik interesu publicznego w kontradiktoryjnym procesie karnym*, [w:] *Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 roku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji Jego 90. urodzin*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2014, s. 82–83; J. Skorupka, *Eliminowanie z procesu karnego dowodu zebranego w sposób sprzeczny z ustawą*, „Państwo i Prawo” 2011/3, s. 81; J. Skorupka, *Prawidłowość i proporcjonalność jako kryteria oceny czynności dowodowych*, „Palestra” 2019/6, s. 7; K. Woźniewski, *Zasada praworządności w procesie karnym*, „Gdańskie Studia Prawnicze” 2010/2, s. 391–400.

¹⁸ J. Skorupka, *Prawidłowość...*, s. 7.

¹⁹ K. Woźniewski, *Zasada...*, s. 396.

²⁰ W zakresie zakazu wykładni rozszerzającej norm kompetencyjnych dla organów zob. M. Zieliński, *Wykładnia prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2010, s. 240–243.

podmiotem uprawnionym do dokonania komentowanej zmiany jest sąd. W szczególności żaden przepis k.p.k. nie uprawnia oskarżyciela publicznego do zmiany kwalifikacji prawnej czynu po wniesieniu skargi zasadniczej. Przyznanie zatem takiej kompetencji oskarżycielowi publicznemu pozostaje w sprzeczności z art. 7 i art. 176 ust. 2 Konstytucji RP oraz art. 1, art. 399 i art. 413 § 2 pkt 1 k.p.k.

3. Krytyka wniosku *a maiori ad minus* z art. 14 § 2 k.p.k.

Krytycznie należy także odnieść się do twierdzeń, które prawo do zmiany kwalifikacji prawnej czynu przez prokuratora po wniesieniu aktu oskarżenia wyprowadzają z uprawnienia do cofnięcia aktu oskarżenia. Wskazania wymaga, że za nieodwołalne co do zasady uznaje się czynności organów procesowych, czynności przenoszące postępowanie do kolejnego stadium, a także czynności, których dokonanie było obligatoryjne²¹. Zwykły akt oskarżenia spełnia wszystkie z wymienionych kryteriów. Oskarżyciel publiczny jest organem państwowym, któremu z mocy przepisów powierzono występowanie w procesie karnym w oznaczonej roli. Wpisuje się zatem w definicję organu procesowego²². Ponadto zwykły akt oskarżenia jest skargą podsumowującą postępowanie przygotowawcze i jednocześnie inicjującą następne stadium – postępowanie jurysdykcyjne²³. Wreszcie zgodnie z karnoprocessową zasadą legalizmu w przypadku zaistnienia ku temu podstaw prokurator ma obowiązek wnieść akt oskarżenia do sądu²⁴. W świetle zaprezentowanych rozważań zwykły akt oskarżenia przedstawia się jako czynność co do zasady nieodwołalna²⁵.

²¹ I. Nowikowski, *Odwolalność sprzeciwów...*, s. 13, 16–17; S. Steinborn, *Odwolalność oświadczeń woli a porozumienia w polskim procesie karnym*, „Palestra” 2001/7–8, s. 30, 41; D. Stachurski, *Umorzenie postępowania przygotowawczego i zastosowanie środka zabezpieczającego. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2002 r.*, I KZP 7/02, „Przegląd Sądowy” 2013/5, s. 147–148; I. Nowikowski, *Odwolalność czynności procesowych stron w polskim procesie karnym*, Lublin 2001, s. 57, 78–79; I. Nowikowski, *Odstąpienie...*, s. 132; S. Zablocki, *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2001 r.*, I KZP 8/01, „Palestra” 2001/9–10, s. 211; postanowienie SN z 6.10.2022 r., I ZZ 9/22, LEX nr 3416907; uchwała SN z 24.01.2013 r., I KZP 20/12, LEX nr 1252698.

²² J. Zagrodnik, [w:] *Proces karny*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2019, s. 174; W. Posnow, [w:] *Postępowanie karne. Część ogólna*, red. Z. Świda, Warszawa 2008, s. 79; K. Dudka, [w:] K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2022, s. 48. Nieco odmiennie E. Skrętowicz, [w:] R. Kmieciak, E. Skrętowicz, *Proces karny. Część ogólna*, Warszawa 2009, s. 126; S. Waltoś, P. Hofmański, *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2018, s. 156.

²³ I. Nowikowski, *Odwolalność czynności...*, s. 75–76; K. Marszał, [w:] *Proces karny*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2019, s. 96; P. Rogoziński [w:] *Kodeks...*, art. 398, nt 5; F. Prusak, *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1999, s. 914; M. Żak, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, *Dowody*, cz. 4, red. P. Hofmański, J. Skorupka, Warszawa 2019, s. 5289; W. Chmielewski, *Postępowanie karne – postawienie zarzutów popełnienia przestępstwa, których jednoczesne przypisanie jest wykluczone z powodów materialnoprawnych, jako naruszenie prawa do obrony. Glosa do wyroku SN z dnia 30 września 2009 r.*, I KZP 1/09, „Orzecznictwo Sądów Polskich” 2015/12, s. 1793. Nieco odmiennie M. Kurowski, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, *Art. 1–424*, red. D. Świecki, Warszawa 2024, s. 1213.

²⁴ K. Marszał, [w:] *Proces...*, s. 92; M. Rogacka-Rzewnicka, *Oportunizm i legalizm ścigania przestępstw w świetle współczesnych przeobrażeń procesu karnego*, Warszawa 2007, s. 71–72, 307–310; Z. Świda [w:] *Postępowanie karne. Część ogólna*, red. Z. Świda, Warszawa 2008, s. 35; A.H. Ochnio, *Odstąpienie...*, [w:] *Zasada...*, t. 1, s. 280; E. Kruk, I. Nowikowski, *Cofnięcie...*, [w:] *Role...*, t. 1, s. 26; M. Kurowski, *Rezygnacja z oskarżenia w toku postępowania sądowego w polskim procesie karnym*, Warszawa 2019, s. 60; uchwała SN z 18.12.2013 r., I KZP 24/13, LEX nr 1403598; wyrok SN z 2.12.2005 r., IV KK 98/05, LEX nr 178317.

²⁵ Zob. I. Nowikowski, *O cofnięciu...*, [w:] *Iudicium...*, s. 113 i wskazana tam literatura; I. Nowikowski, *Odwolalność czynności...*, s. 73, 76; I. Nowikowski, *Odstąpienie...*, s. 132.

Rzeczony stanowisko uzasadnia potrzebę wyraźnego upoważnienia oskarżyciela publicznego do cofnięcia aktu oskarżenia w art. 14 § 2 k.p.k., co należy postrzegać jako wyjątek od wspomnianej zasady nieodwołalności. Ponadto gdyby uznać zwykły akt oskarżenia za czynność odwołałą, to art. 14 § 2 k.p.k. co najmniej w zakresie zd. 1 byłby zbędny, co trudno pogodzić z wykładnią *per non est*²⁶.

Wyjątkowy charakter art. 14 § 2 k.p.k. wymaga zatem jego ścisłej interpretacji²⁷, przez co niezasadne jest wyprowadzanie ze wskazanego przepisu tak daleko idących wniosków jak uprawnienie oskarżyciela publicznego do wprowadzania w toku postępowania przed sądem zmian w akcie oskarżenia w zakresie kwalifikacji prawnej czynu.

Niezależnie od powyższych rozważań, krytycznie należy także odnieść się do zaproponowanego w doktrynie zastosowania wnioskowania *a maiori ad minus*. Zakłada się bowiem, że skoro po wniesieniu aktu oskarżenia do sądu oskarżyciel publiczny ma prawo do cofnięcia rzeczony skargi (uprawnienie silniejsze), to tym bardziej może dokonać w niej zmian (uprawnienie słabsze)²⁸. Tymczasem między wskazanymi uprawnieniami nie zachodzi relacja pozwalająca na zastosowanie wnioskowania *a maiori ad minus*. Prawo do cofnięcia skargi nie zawiera w sobie w całości uprawnienia do jej modyfikacji. Z art. 14 § 2 k.p.k. słusznie wywodzi się, że oskarżyciel publiczny może cofnąć zwykły akt oskarżenia zarówno w całości, jak i w części²⁹. Wskazane czynności mogą być uznane za modyfikację aktu oskarżenia i w tym zakresie mieszczą się w uprawnieniu do cofnięcia skargi zasadniczej.

Zakres możliwych modyfikacji jest jednak znacznie szerszy. W szczególności może obejmować zmianę kwalifikacji prawnej czynu, w tym dodanie lub ujęcie przepisów prawa karnego materialnego znajdujących zastosowanie w sprawie³⁰. Zmiany te nie mają na celu unicestwienia skargi zasadniczej. Nie mogą zatem być traktowane jako mieszczące się w zakresie czynności cofnięcia aktu oskarżenia, która zmierza do pozbawienia skargi zasadniczej mocy prawnej. Każda z omawianych czynności w inny sposób wpłynie na dalszy bieg procesu karnego. Cofnięcie aktu oskarżenia będzie zmierzać do zwolnienia sądu z obowiązku orzekania w zakresie przedmiotu

²⁶ M. Prusek, *Dopuszczalność cofnięcia i odstąpienia od wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających*, „Palestra” 2024/8, s. 42.

²⁷ I. Nowikowski, *O cofnięciu...*, [w:] *Iudicium...*, s. 114.

²⁸ D. Świecki, [w:] *Kodeks...*, t. 1, *Art. 1...*, s. 1542-1543; M. Skwarcow, *Konieczność...*, s. 102; R.A. Stefański, [w:] *Kodeks...*, t. 3, *Komentarz...*, s. 1028; wyrok SN z 14.05.2019 r., II DSI 3/19, LEX nr 2680295; wyrok SA w Poznaniu z 18.06.2020 r., II AKa 24/20, LEX nr 3102819.

²⁹ M. Kurowski, [w:] *Kodeks...*, t. 1, *Art. 1...*, s. 107; S. Steinborn, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. S. Steinborn, LEX/el. 2016, art. 14, nt 14; T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, t. 1, *Artykuły...*, s. 121; J. Kil, *Częściowe cofnięcie skargi zasadniczej przez oskarżyciela w polskim procesie karnym*, „Roczniki Administracji i Prawa” 2019/19(1), s. 181.

³⁰ T. Kozioł, *Zakres uprzedzenia o zmianie kwalifikacji prawnej czynu w postępowaniu karnym. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 27.07.2021 r., IV KK 337/21*, „Przegląd Sądowy” 2023/5, s. 115, 118; T. Kozioł, *O stosowaniu art. 399 k.p.k.*, „Przegląd Sądowy” 2004/4, s. 31-32; M. Klejnowska, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024, s. 985; D. Świecki, [w:] *Kodeks...*, t. 1, *Art. 1...*, s. 1540; B. Skowron, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 679; P. Rogoziński, [w:] *Kodeks...*, art. 399, nt 5. Nieco odmiennie T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, t. 1, *Artykuły...*, s. 1336-1337; D. Mucha, *Przestępstwo paserstwa jako wypadek mniejszej wagi*, *Ius Novum* 2009/3(4), s. 81.

postępowania i prowadzić do umorzenia postępowania karnego. Zmiana kwalifikacji prawnej czynu spowoduje skutki wręcz przeciwne. Sąd co do zasady nadal zobowiązany będzie do wydania orzeczenia co do istoty sprawy, z uwzględnieniem jednak zmienionej kwalifikacji prawnej czynu³¹.

Wspomniana argumentacja zyskuje potwierdzenie w pozostałych przepisach k.p.k. Dla przykładu zgodnie z art. 431 § 1 k.p.k. środek odwoławczy można cofnąć, co jednak nie oznacza, że *a minori ad maius* na podstawie tego przepisu dopuszczalne jest wprowadzanie zmian do wniesionego środka odwoławczego po upływie terminu do jego wniesienia³². Podczas szukania argumentów poza procesem karnym jako przykład można dodatkowo wskazać na kompetencje Trybunału Konstytucyjnego (dalej TK), który na podstawie art. 190 ust. 3 Konstytucji RP oraz art. 108 ust. 2 ustawy o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym³³ uprawniony jest do uchylecia mocy prawnej przepisów uznanych za niezgodne z aktami normatywnymi wyższego rzędu. Jednak z komentowanego uprawnienia *a maiori ad minus* nie wyprowadza się wniosków pozwalających na przyjęcie, że TK może także zmieniać przepisy prawa poprzez modyfikację ich treści³⁴.

Cofnięcie aktu oskarżenia, cofnięcie środka odwoławczego oraz uchylene mocy prawnej przepisów przez Trybunał Konstytucyjny to przykłady czynności o charakterze kasatoryjnym i nie sposób na ich podstawie konstruować uprawnień pozwalających na dokonanie czynności o charakterze reformatoryjnym.

4. Brak określenia warunków zmiany kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie przez oskarżyciela publicznego

Niejako na marginesie należy także zasygnalizować, że omawiane wnioskowanie *a minori ad maius* rodzi wątpliwości w zakresie warunków, jakie powinny być spełnione, aby zmiana kwalifikacji prawnej czynu przez oskarżyciela po wniesieniu aktu oskarżenia była skuteczna.

Podkreślenia wymaga, że zgodnie z art. 14 § 2 k.p.k. bez zgody oskarżonego oskarżyciel publiczny może cofnąć akt oskarżenia jedynie do czasu rozpoczęcia przewodu sądowego na pierwszej rozprawie głównej. Cofnięcie wspomnianej skargi w toku przewodu sądowego będzie dopuszczalne jedynie za zgodą oskarżonego, ewentualnie na podstawie art. 55 § 4 k.p.k. – za zgodą pokrzywdzonego. Tymczasem

³¹ R.A. Stefański, [w:] *Kodeks...*, t. 3, *Komentarz...*, s. 1028.

³² J. Zagrodnik, *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym i karnym skarbowym. Ujęcie metodyczne*, Warszawa 2020, s. 545–548; A. Bojańczyk, *Czy obrońca może sporządzić apelację „kompozytową”, uzupełnianą lub modyfikowaną w toku postępowania odwoławczego?*, „Palestra” 2013/11–12, s. 251.

³³ Ustawa z 30.11.2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (tekst jedn.: Dz.U. z 2019 r. poz. 2393).

³⁴ S. Wronkowska, *Kilka uwag o „prawodawcy negatywnym”*, „Państwo i Prawo” 2008/10, s. 6–9; B. Naleziński, [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2023, s. 619–620; A. Mączyński, J. Podkowiak, [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. 2, *Art. 87–243*, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016, s. 1213; orzeczenie TK z 24.09.1996 r., K 13/95, LEX nr 25715; wyrok TK z 3.10.2000 r., K 33/99, LEX nr 44404; postanowienie TK z 22.02.2006 r., K 48/04, LEX nr 182484.

formułując na podstawie art. 14 § 2 k.p.k. uprawnienie oskarżyciela publicznego do zmiany aktu oskarżenia na rozprawie, nie uzależnia się skuteczności tej czynności od zgody oskarżonego ani pokrzywdzonego. Również ramy temporalne skorzystania z komentowanego prawa zakreśla się szerzej niż w przypadku art. 14 § 2 k.p.k. O ile bowiem na cofnięcie aktu oskarżenia oskarżyciel ma czas do zakończenia przewodu sądowego, o tyle wskazuje się, że zmian w jej treści może dokonać aż do chwili wydania wyroku przez sąd I instancji³⁵. Przedstawione stanowisko nie tylko nie znajduje oparcia w żadnym z przepisów k.p.k., lecz dodatkowo trudno je także obronić, powołując się na zakwestionowaną wyżej argumentację *a maiori ad minus*. Okazuje się bowiem, że silniejsze uprawnienie będące podstawą wnioskania napotyka na ograniczenia, które nie znajdowałyby zastosowania w zakresie uprawnienia słabszego. Tymczasem wydaje się, że wskutek *argumentum a maiori ad minus* uprawnienie słabsze powinno przejść ograniczenia uprawnienia silniejszego stanowiącego podstawę wnioskania.

Co więcej, wątpliwości w zakresie warunków skorzystania przez prokuratora z tytułowego uprawnienia pojawiają się przy uwzględnieniu art. 399 § 1 i 2 k.p.k. Zgodnie z przytoczonym przepisem sąd w przypadku rozważania zmiany kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie powinien uprzedzić o tym obecne na rozprawie strony, a na wniosek oskarżonego może przerwać rozprawę w celu umożliwienia mu przygotowania się do obrony. Wskazana regulacja ma zapobiegać zaskakiwaniu stron zmianą kwalifikacji prawnej, a także umożliwić stronom zajęcie stanowiska w tej kwestii³⁶. Jednocześnie stanowi wyraz zasady lojalności procesowej, zasady rzetelnego procesu, zasady kontrydiktoryjności, zasady jawności, a także gwarantuje realizację prawa do obrony³⁷. Zasadnie przyjmuje się, że „[d]ostarczenie stronom, w tym obronie, bieżącej informacji o rozważanej przez sąd kwalifikacji prawnej czynu jest niezbędne dla odpowiedniego ukierunkowania podejmowanych przez strony kroków procesowych, w tym wniosków dowodowych, i przedstawianej argumentacji”³⁸. Aby oskarżony mógł realnie korzystać z prawa do obrony, musi dokładnie wiedzieć, o jaki czyn jest oskarżany, jaka jest jego kwalifikacja prawna i wynikająca z niej

³⁵ M. Skwarcow, *Konieczność...*, s. 102; wyrok SA w Poznaniu z 18.06.2020 r., II AKa 24/20, LEX nr 3102819. Zob. też R.A. Stefański, *Metodyka pracy prokuratora w sprawach karnych*, Warszawa 2017, s. 593.

³⁶ D. Świecki, [w:] *Kodeks...*, t. 1, Art. 1..., s. 1533, 1541; M. Skwarcow, *Konieczność...*, s. 98; A. Ważny, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023, s. 1134; M. Cioczek, *Zmiana kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie (kwestie wybrane)*, „*Studia Iuridica Lublinensia*” 2010/14, s. 154; R.A. Stefański, [w:] *Kodeks...*, t. 3, *Komentarz...*, s. 1021-1022; wyrok SN z 16.03.2004 r., III KK 353/03, LEX nr 122298; wyrok SA w Krakowie z 4.11.2016 r., II AKa 175/16, LEX nr 2287992.

³⁷ T. Koziół, *Zakres...*, s. 115; M. Cioczek, *Zmiana...*, s. 156; R.A. Stefański, [w:] *Kodeks...*, t. 3, *Komentarz...*, s. 1020-1022, 1029; P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 2, *Komentarz do art. 297-467*, red. P. Hofmański, Warszawa 2011, s. 593-595; C. Kulesza, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023, s. 896; D. Świecki, [w:] *Kodeks...*, t. 1, Art. 1..., s. 1533-1534; M. Cioczek, *Glosa...*, s. 285, 287; R. Ponikowski, J. Zagrodnik, [w:] *Kodeks...*, s. 1206, 1209; T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, t. 1, *Artykuły...*, s. 1336; P. Rogoziński, [w:] *Kodeks...*, art. 399, nt 11; M. Klejnowska, *Informowanie stron o przedmiocie procesu karnego*, „*Prokuratura i Prawo*” 2017/7-8, s. 6.

³⁸ Wyrok SN z 11.01.2018 r., III KK 229/17, LEX nr 2449281. Zob. też R.A. Stefański, [w:] *Kodeks...*, t. 3, *Komentarz...*, s. 1021; D. Świecki, [w:] *Kodeks...*, t. 1, Art. 1..., s. 1545; M. Cioczek, *Zmiana...*, s. 153.

grożąca kara, a tym samym jakie zarzuty może zwalczać w trakcie postępowania³⁹. Jednocześnie komentowana instytucja znajduje podstawę w art. 42 ust. 2 Konstytucji RP, art. 6 ust. 3 Konwencji o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności⁴⁰ oraz art. 14 ust. 3 Międzynarodowego Paktu Praw Obywatelskich i Politycznych⁴¹ i stanowi emanację ujętych tam praw człowieka⁴².

Znaczenie komentowanej instytucji podkreśla nałożenie na sąd obowiązku wznowienia przewodu sądowego w celu uprzedzenia o możliwej zmianie kwalifikacji prawnej czynu, jeżeli sąd rozważy taką zmianę, a nie uprzedził o tym obecnych na rozprawie stron⁴³.

Tymczasem stanowisko dopuszczające zmianę kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie przez oskarżyciela publicznego nie nakłada na niego ani na żadnego innego uczestnika postępowania konieczności uprzedzenia obecnych stron⁴⁴. Tym samym oskarżyciel publiczny nie tylko nie byłby zobligowany do uzyskania zgody oskarżonego czy pokrzywdzonego na zmianę kwalifikacji, lecz nie musiałby nawet ich poinformować o zamiarze dokonania takiej modyfikacji. Takie rozwiązanie przedstawia się jako sprzeczne ze wskazanymi wyżej zasadami lojalności procesowej, rzetelnego procesu, kontradyktoryjności, jawności oraz prawa do obrony, *ergo* z art. 42 ust. 2 Konstytucji RP, art. 6 ust. 3 EKPC oraz art. 14 ust. 3 MPPOiP.

Również w świetle powyższych rozważań zmiana kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie przez prokuratora napotyka na mniejsze ograniczenia aniżeli modyfikacja kwalifikacji prawnej czynu w ramach instytucji zmiany zarzutów z art. 314 k.p.k. Przypomnienia bowiem wymaga, że jeżeli w toku śledztwa okaże się, że podejrzanemu należy zarzucić czyn nieobjęty wydanym uprzednio postanowieniem o przedstawieniu zarzutów albo czyn w zmienionej w istotny sposób postaci lub też, że czyn zarzucany należy zakwalifikować z surowszego przepisu, organ powinien wydać niezwłocznie nowe postanowienie, ogłosić je podejrzanemu oraz go przesłuchać. Przepis ten gwarantuje oskarżonemu aktualizację informacji o treści zarzutów i czas na przygotowanie się do obrony w zakresie dokonanych modyfikacji. Tym samym stanowi realizację wspomnianych wyżej norm konstytucyjnych i konwencyjnych⁴⁵.

³⁹ M. Ciołek, *Zmiana...*, s. 154; M. Skwarcow, *Konieczność...*, s. 98; J. Zagrodnik, *Metodyka pracy obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych i karnych skarbowych*, Warszawa 2016, s. 285.

⁴⁰ Konwencja o Ochronie Praw Człowieka i Podstawowych Wolności sporządzona w Rzymie 4.11.1950 r., zmieniona następnie Protokołami nr 3, 5 i 8 oraz uzupełniona Protokołem nr 2 (Dz.U. z 1993 r. Nr 61, poz. 284 ze zm.) – dalej EKPC.

⁴¹ Międzynarodowy Pakt Praw Obywatelskich i Politycznych otwarty do podpisu w Nowym Jorku 19.12.1966 r. (Dz.U. z 1977 r. Nr 38, poz. 167) – dalej MPPOiP.

⁴² M. Ciołek, *Zmiana...*, s. 154–155; D. Świecki, [w:] *Kodeks...*, t. 1, Art. 1..., s. 1545.

⁴³ C. Kulesza, [w:] *Kodeks...*, s. 897; R. Ponikowski, J. Zagrodnik, [w:] *Kodeks...*, s. 1210; M. Kurowski, D. Świecki, *Problematyka art. 400 kodeksu postępowania karnego*, „Prokuratura i Prawo” 2004/10, s. 64; P. Rogoziński, [w:] *Kodeks...*, art. 399, nt 14.

⁴⁴ P. Rogoziński, [w:] *Kodeks...*, art. 399, nt 8. Zob. też M. Klejnowska, *Informowanie...*, s. 23; Z. Doda, J. Grajewski, *Karnoprocesowe orzecznictwo*, „Przegląd Sądowy” 1997/11–12, s. 107; W. Grzeszczyk, *Głosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2005 r., sygn. IV KK 98/05*, „Prokuratura i Prawo” 2007/1, s. 161–162; wyrok SN z 12.06.1996 r., II KKN 25/96, LEX nr 26356.

⁴⁵ R.A. Stefański, *Metodyka...*, s. 221; R.A. Stefański, *Modyfikacja zarzutów*, „Prokuratura i Prawo” 2013/12, s. 90–91; M. Kurowski, [w:] *Kodeks...*, t. 1, Art. 1..., s. 1130; S. Steinborn, [w:] *Kodeks...*, art. 314, nt 4;

Uwzględniwszy znaczenie komentowanej instytucji dla prawa do obrony oraz zasady lojalności procesowej, część doktryny postuluje także, aby nie ograniczać instytucji zmiany zarzutów jedynie do zmiany kwalifikacji prawnej czynu na surowszą, ale rozszerzyć jej zastosowanie również na przypadki zmiany kwalifikacji na porównywalną albo łagodniejszą⁴⁶. Częściowo postulat ten znajduje oparcie w § 141 ust. 2 Regulaminu wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury⁴⁷, który nakazuje wydanie postanowienia o zmianie zarzutów, gdy zmiana kwalifikacji prawnej czynu na łagodniejszą albo na przepis o takim samym zagrożeniu ma znaczenie dla obrony podejrzanego⁴⁸.

Na podstawie przedstawionych wyżej poglądów zasadnie podkreśla się, że co najmniej w przypadkach wskazanych w art. 314 k.p.k. zarzut stawiany w akcie oskarżenia musi być tożsamy z zarzutem stawianym podejrzanemu w postanowieniu o przedstawieniu zarzutów. Tym samym prokurator nie jest uprawniony do dokonywania modyfikacji zarzutów dopiero poprzez wniesienie aktu oskarżenia⁴⁹.

Stanowisko dopuszczające możliwość zmiany kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie przez prokuratora nie zastrzega w tym zakresie warunków tożsamyh z wyżej omówionymi warunkami zmiany kwalifikacji prawnej czynu w postępowaniu przygotowawczym. Przedstawione różnice zyskują dodatkowo na sile przy uwzględnieniu, że to nie w postępowaniu jurysdykcyjnym, lecz w postępowaniu przygotowawczym, prokurator jako *dominus litis* ma szersze uprawnienia. Pierwsze stadium procesu karnego dodatkowo wyróżnia ograniczona jawność i kontradiktoryjność postępowania. Z wymienionych powodów, a także z uwagi na art. 410 k.p.k., to nie postępowanie przygotowawcze, lecz jurysdykcyjne, ma większy wpływ na treść orzeczenia kończącego postępowanie. Mimo to proponuje się, aby zmiana kwalifikacji czynu na rozprawie napotykała na mniejsze ograniczenia aniżeli zmiana kwalifikacji prawnej czynu w toku postępowania przygotowawczego, co jednocześnie powoduje osłabienie gwarancji procesowych uczestników postępowania przed sądem.

J. Kosonoga, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 10, *Postępowanie przygotowawcze*, red. P. Hofmański, R.A. Stefański, Warszawa 2016, s. 822; J. Zagrodnik, *Obrońca...*, s. 202; M. Błotnicki, *Modyfikacja zarzutów w postępowaniu karnym*, „*Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G*” 2018/65(2), s. 20, 28-29. Por. W. Jasiński, *Skrócony akt oskarżenia*, „*Prokuratura i Prawo*” 2007/6, s. 66.

⁴⁶ P. Hofmański, E. Sadzik, K. Zgryzek, [w:] *Kodeks...*, t. 2, *Komentarz...*, s. 135; K.T. Boratyńska, P. Czarnecki, R. Koper, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023, s. 921; M. Błotnicki, *Modyfikacja...*, s. 29-30. Por. T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, t. 1, *Artykuły...*, s. 1080-1081; D. Mucha, *Przestępstwo...*, s. 81.

⁴⁷ Rozporządzenie Ministra Sprawiedliwości z 7.04.2016 r. – Regulamin wewnętrznego urzędowania powszechnych jednostek organizacyjnych prokuratury (tekst jedn.: Dz.U. z 2025 r. poz. 753).

⁴⁸ B. Skowron, [w:] *Kodeks...*, s. 679; H. Skwarczyński, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, *Art. 1-424*, red. D. Drajewicz, Warszawa 2020, s. 1492, 1494; M. Kurowski, [w:] *Kodeks...*, t. 1, *Art. 1...*, s. 1131-1132; M. Błotnicki, *Modyfikacja...*, s. 30; R.A. Stefański, *Modyfikacja...*, s. 91.

⁴⁹ M. Klejnowska, *Informowanie...*, s. 25; B. Skowron, [w:] *Kodeks...*, s. 679, 750; P. Pawlonka, *Glosa do wyroku SN z dnia 9 lutego 2011 r., II KK 228/10*, LEX/el. 2011. Por. R.A. Stefański, *Modyfikacja...*, s. 86; K.T. Boratyńska, M. Królikowski, P. Czarnecki, [w:] *Kodeks...*, s. 961-962; Z. Brodzisz, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2023, s. 948; J. Izydorczyk, *Niektóre aspekty formalnoprawne aktu oskarżenia*, „*Prokuratura i Prawo*” 2001/7-8, s. 136; I. Palka, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024, s. 834.

5. Zastrzeżenia w zakresie formy zmiany kwalifikacji prawnej czynu

Warto także podkreślić wątpliwości co do formy zmiany na rozprawie przez prokuratora kwalifikacji prawnej czynu wskazanej w akcie oskarżenia. Przypomnienia wymaga, że akt oskarżenia ma formę pisma procesowego⁵⁰. Pisemna forma ma zapewnić oskarżonemu należyłą informację o zarzucanym mu czynie oraz gwarancję, że nie zostanie mu przypisany inny czyn⁵¹. Sprzyja zatem realizacji funkcji programowej i informacyjnej aktu oskarżenia⁵². W drodze wyjątku akt oskarżenia może przyjąć formę ustną, jeżeli zostaną spełnione przesłanki z art. 398 § 1 k.p.k. Z uwagi na powyższe wydaje się, że wszelkie zmiany w akcie oskarżenia, w tym także zmiany kwalifikacji prawnej, powinny przybrać formę pisemną. Tymczasem stanowisko dopuszczające zmianę kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie przez prokuratora nie wymaga zachowania formy pisemnej tej czynności. Mając dodatkowo na względzie brak obowiązku poinformowania uczestników postępowania o zmianie oraz przyznawaną możliwość dokonania zmiany do chwili wydania wyroku przez sąd I instancji, wydaje się, że postuluje się dopuszczalność dokonania zmiany w formie ustnej, np. podczas głosów końcowych⁵³. Przedstawione rozwiązanie pozostaje zatem w sprzeczności z *ratio legis* pisemnej formy aktu oskarżenia oraz może być uznane za obejście prawa.

6. Wnioski

Powyższe rozważania dostarczają argumentów na rzecz tezy o niedopuszczalności zmiany kwalifikacji prawnej czynu przez prokuratora po wniesieniu aktu oskarżenia. W szczególności nie sposób wyprowadzać takiego uprawnienia z art. 14 § 2 k.p.k. *a maiori ad minus*. Ponadto sam kształt komentowanej instytucji oraz warunki jej dopuszczalności pozostawiają sporo wątpliwości. Nie należy wprawdzie odmawiać prokuratorowi prawa do wnioskowania do sądu o przyjęcie w wyroku kwalifikacji innej niż zaproponowana w akcie oskarżenia. Nie sposób bowiem wymagać od prokuratora, aby bezwarunkowo popierał kwalifikację prawną z aktu oskarżenia w jej pierwotnym kształcie, jeżeli w toku sprawy wyjdą na jaw okoliczności zmieniające ocenę prawną czynu. Wspomnianych oświadczeń prokuratora nie sposób jednak traktować jako modyfikacji aktu oskarżenia.

⁵⁰ Z. Brodzisz, [w:] *Kodeks...*, s. 944; B. Skowron, [w:] *Kodeks...*, s. 747; I. Palka, [w:] *Kodeks...*, s. 832; A. Staszak, [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. D. Szumiło-Kulczycka, LEX/el. 2022, art. 332, nt 2; H. Skwarczyński, [w:] *Kodeks...*, t. 1, Art. 1..., s. 1591; M. Kurowski, [w:] *Kodeks...*, t. 1, Art. 1..., s. 1212; T. Grzegorzczak, *Kodeks...*, t. 1, *Artykuły...*, s. 1153; T. Razowski, *Formalna i merytoryczna kontrola oskarżenia w polskim procesie karnym*, Kraków 2005, s. 85; T. Grzegorzczak, [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4, *Dopuszczalność procesu*, red. P. Hofmański, M. Jeż-Ludwichowska, A. Lach, Warszawa 2015, s. 320.

⁵¹ R.A. Stefański, [w:] *Kodeks...*, t. 3, *Komentarz...*, s. 454; K. Zgrzyzek, *Skargi zastępujące akt oskarżenia w polskim procesie karnym*, [w:] *Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Profesorowi Stanisławowi Stachowiakowi*, red. A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiwicz, P. Wiliński, Warszawa 2008, s. 419; J. Zagrodnik, [w:] *Proces...*, s. 562.

⁵² J. Zagrodnik, [w:] *Proces...*, s. 562.

⁵³ Por. J. Bafia, *Zmiana...*, s. 192-193.

Bibliografia

1. Bafia J., *Zmiana kwalifikacji prawnej czynu w procesie karnym*, Warszawa 1964.
2. Bieńkowska B., *Dyspozycyjność stron w procesie karnym na tle zasady kontradiktoryjności*, Przegląd Sądowy 1994, nr 6.
3. Błotnicki M., *Modyfikacja zarzutów w postępowaniu karnym*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G 2018, t. 65(2).
4. Bojańczyk A., *Czy obrońca może sporządzić apelację „kompozytową”, uzupełnianą lub modyfikowaną w toku postępowania odwoławczego?*, Palestra 2013, nr 11–12.
5. Boratyńska K.T., Czarnecki P., Koper R., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023.
6. Boratyńska K.T., Królikowski M., Czarnecki P., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023.
7. Brodzisz Z., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2023.
8. Chmielewski W., *Postępowanie karne – postawienie zarzutów popełnienia przestępstw, których jednoczesne przypisanie jest wykluczone z powodów materialnoprawnych, jako naruszenie prawa do obrony. Glosa do wyroku SN z dnia 30 września 2009 r., I KZP 1/09*, Orzecznictwo Sądów Polskich 2015, z. 12.
9. Cioczek M., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z 14 marca 2008 r., sygn. IV KK 436/07*, Studia Iuridica Lublinensia 2009, t. 12.
10. Cioczek M., *Zmiana kwalifikacji prawnej czynu na rozprawie (kwestie wybrane)*, Studia Iuridica Lublinensia 2010, t. 14.
11. Daszkiewicz W., *Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia a zasada legalizmu (artykuł polemiczny)*, Palestra 1961, nr 8.
12. Doda Z., Grajewski J., *Karnoprocesowe orzecznictwo*, Przegląd Sądowy 1997, nr 11–12.
13. Dudka K., [w:] K. Dudka, H. Paluszkiwicz, *Postępowanie karne*, Warszawa 2022.
14. Grzegorzczak T., [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 4, *Dopuszczalność procesu*, red. P. Hofmański, M. Jeż-Ludwichowska, A. Lach, Warszawa 2015.
15. Grzegorzczak T., *Kodeks postępowania karnego*, t. 1, *Artykuły 1–467. Komentarz*, Warszawa 2014.
16. Grzeszczyk W., *Glosa do wyroku Sądu Najwyższego z dnia 2 grudnia 2005 r., sygn. IV KK 98/05*, Prokuratura i Prawo 2007, nr 1.
17. Hofmański P., Sadzik E., Zgryzek K., [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 2, *Komentarz do art. 297–467*, red. P. Hofmański, Warszawa 2011.
18. Izydorczyk J., *Niektóre aspekty formalnoprawne aktu oskarżenia*, Prokuratura i Prawo 2001, nr 7–8.
19. Jasiński W., *Skrócony akt oskarżenia*, Prokuratura i Prawo 2007, nr 6.
20. Kil J., *Częściowe cofnięcie skargi zasadniczej przez oskarżyciela w polskim procesie karnym*, Roczniki Administracji i Prawa 2019, nr 19(1).
21. Klejnowska M., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024.

22. Klejnowska M., *Informowanie stron o przedmiocie procesu karnego*, Prokuratura i Prawo 2017, nr 7-8.
23. Kosonoga J., [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 10, *Postępowanie przygotowawcze*, red. P. Hofmański, R.A. Stefański, Warszawa 2016.
24. Koziół T., *O stosowaniu art. 399 k.p.k.*, Przegląd Sądowy 2004, nr 4.
25. Koziół T., *Zakres uprzedzenia o zmianie kwalifikacji prawnej czynu w postępowaniu karnym. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z 27.07.2021 r., IV KK 337/21*, Przegląd Sądowy 2023, nr 5.
26. Kruk E., Nowikowski I., *Cofnięcie aktu oskarżenia a prawa oskarżyciela posiłkowego*, [w:] *Role uczestników postępowań sądowych – wczoraj, dziś i jutro*, t. 1, red. D. Gil, E. Kruk, Lublin 2015.
27. Kruk E., *Skarga oskarżycielska jako przejaw realizacji prawa do oskarżania uprawnionego oskarżyciela w polskim procesie karnym*, Lublin 2016.
28. Kulesza C., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023.
29. Kurowski M., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Art. 1-424, red. D. Świecki, Warszawa 2024.
30. Kurowski M., *Cofnięcie aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego a prawo pokrzywdzonego do sądu*, [w:] *Ewolucja polskiego wymiaru sprawiedliwości w latach 2013-2018 w świetle standardów rzetelnego procesu*, red. C. Kulesza, A. Sakowicz, Białystok 2019.
31. Kurowski M., *Rezygnacja z oskarżania w toku postępowania sądowego w polskim procesie karnym*, Warszawa 2019.
32. Kurowski M., Świecki D., *Problematyka art. 400 kodeksu postępowania karnego*, Prokuratura i Prawo 2004, nr 10.
33. Kurowski M., *Wpływ zmian w zakresie prawa dysponowania skargą przez oskarżyciela publicznego na wybrane zasady procesowe*, [w:] *Istota i zasady procesu karnego 25 lat później. Księga poświęcona pamięci Profesora Andrzeja Murzynowskiego*, red. M. Rogacka-Rzewnicka, H. Gajewska-Kraczkowska, Warszawa 2019.
34. Marszał K., [w:] *Proces karny*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2019.
35. Mączyński A., Podkowik J., [w:] *Konstytucja RP. Komentarz*, t. 2, Art. 87-243, red. M. Safjan, L. Bosek, Warszawa 2016.
36. Mucha D., *Przestępstwo paserstwa jako wypadek mniejszej wagi*, *Ius Novum* 2009, t. 3, nr 4.
37. Naleziński B., [w:] *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*, red. P. Tuleja, Warszawa 2023.
38. Nowikowski I., *O cofnięciu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego w procesie karnym (uwagi w związku projektem zmian kodeksu postępowania karnego)*, [w:] *Iudicium et Scientia. Księga jubileuszowa Profesora Romualda Kmiecika*, red. A. Przyborowska-Klimczak, A. Taracha, Warszawa 2011.
39. Nowikowski I., *Odstąpienie oskarżyciela publicznego od oskarżenia w aspekcie odwołalności czynności procesowej*, *Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G* 1993, t. 15.

40. Nowikowski I., *Odwwołalność czynności procesowych stron w polskim procesie karnym*, Lublin 2001.
41. Nowikowski I., *Odwwołalność sprzeciwów w kodeksie postępowania karnego*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G 1989, t. 2.
42. Ochnio A.H., *Odstąpienie od oskarżenia a zasada legalizmu w procesie karnym*, [w:] *Zasada legalizmu w procesie karnym*, t. 1, red. B. Dudzik, J. Kosowski, I. Nowikowski, Lublin 2015.
43. Olszewski R., *Cofnięcie aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego w procesie karnym*, *Studia Prawnoustrojowe* 2021, nr 54.
44. Palka I., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2024.
45. Pawlonka P., *Glosa do wyroku SN z dnia 9 lutego 2011 r., II KK 228/10, LEX/el. 2011.*
46. Ponikowski R., Zagrodnik J., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. J. Skorupka, Warszawa 2023.
47. Posnow W., [w:] *Postępowanie karne. Część ogólna*, red. Z. Świda, Warszawa 2008.
48. Prusak F., *Komentarz do kodeksu postępowania karnego*, Warszawa 1999.
49. Prusek M., *Dopuszczalność cofnięcia i odstąpienia od wniosku o umorzenie postępowania i zastosowanie środków zabezpieczających*, *Palestra* 2024, nr 8.
50. Razowski T., *Formalna i merytoryczna kontrola oskarżenia w polskim procesie karnym*, Kraków 2005.
51. Rogacka-Rzewnicka M., *Oportunizm i legalizm ścigania przestępstw w świetle współczesnych przeobrażeń procesu karnego*, Warszawa 2007.
52. Rogoziński P., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. S. Steinborn, LEX/el. 2016.
53. Skorupka J., *Eliminowanie z procesu karnego dowodu zebranego w sposób sprzeczny z ustawą*, *Państwo i Prawo* 2011, nr 3.
54. Skorupka J., *Prawidłowość i proporcjonalność jako kryteria oceny czynności dowodowych*, *Palestra* 2019, nr 6.
55. Skorupka J., *Prokurator jako rzecznik interesu publicznego w kontradiktoryjnym procesie karnym*, [w:] *Polski proces karny i materialne prawo karne w świetle nowelizacji z 2013 roku. Księga jubileuszowa dedykowana Profesorowi Januszowi Tylmanowi z okazji Jego 90. urodzin*, red. T. Grzegorzczak, Warszawa 2014.
56. Skowron B., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. K. Dudka, Warszawa 2023.
57. Skrętowicz E., [w:] R. Kmiecik, E. Skrętowicz, *Proces karny. Część ogólna*, Warszawa 2009.
58. Skwarcow M., *Konieczność uprzedzenia o możliwości zmiany kwalifikacji prawnej przez sąd odwoławczy. Glosa do postanowienia Sądu Najwyższego z dnia 18 października 2017 r., II K 283/17*, *Gdańskie Studia Prawnicze – Przegląd Orzecznictwa* 2018, nr 3.
59. Skwarczyński H., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, Art. 1–424, red. D. Drajewicz, Warszawa 2020.
60. Sowała M., *Wpływ cofnięcia aktu oskarżenia przez oskarżyciela publicznego na zasadę prawa do sądu*, *Prawo i Więź* 2021, nr 2.

61. Stachowiak S., *Funkcje zasady skargowości w polskim procesie karnym*, Poznań 1975.
62. Stachurski D., *Umorzenie postępowania przygotowawczego i zastosowanie środka zabezpieczającego. Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 23 kwietnia 2002 r., I KZP 7/02*, Przegląd Sądowy 2013, nr 5.
63. Staszak A., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. D. Szumiło-Kulczycka, LEX/el. 2022.
64. Stefański R.A., [w:] *Kodeks postępowania karnego*, t. 3, *Komentarz do art. 297–424*, red. R.A. Stefański, S. Zabłocki, Warszawa 2021.
65. Stefański R.A., *Metodyka pracy prokuratora w sprawach karnych*, Warszawa 2017.
66. Stefański R.A., *Modyfikacja zarzutów*, *Prokuratura i Prawo* 2013, nr 12.
67. Steinborn S., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz do wybranych przepisów*, red. S. Steinborn, LEX/el. 2016.
68. Steinborn S., *Odwoływalność oświadczeń woli a porozumienia w polskim procesie karnym*, *Palestra* 2001, nr 7–8.
69. Świda Z., [w:] *Postępowanie karne. Część ogólna*, red. Z. Świda, Warszawa 2008.
70. Świecki D., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, *Art. 1–424*, red. D. Świecki, Warszawa 2024.
71. Waltoś S., Hofmański P., *Proces karny. Zarys systemu*, Warszawa 2018.
72. Ważny A., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, red. A. Sakowicz, Warszawa 2023.
73. Woźniewski K., *Prawidłowość czynności procesowych w polskim procesie karnym*, Gdańsk 2010.
74. Woźniewski K., *Zasada praworządności w procesie karnym*, *Gdańskie Studia Prawnicze* 2010, nr 2.
75. Wronkowska S., *Kilka uwag o „prawodawcy negatywnym”*, *Państwo i Prawo* 2008, nr 10.
76. Wytrykowski K., [w:] *Kodeks postępowania karnego. Komentarz*, t. 1, *Art. 1–424*, red. D. Drajewicz, Warszawa 2020.
77. Zabłocki S., *Glosa do uchwały Sądu Najwyższego z 27 kwietnia 2001 r., I KZP 8/01*, *Palestra* 2001, nr 9–10.
78. Zagrodnik J., [w:] *Proces karny*, red. J. Zagrodnik, Warszawa 2019.
79. Zagrodnik J., *Metodyka pracy obrońcy i pełnomocnika w sprawach karnych i karnych skarbowych*, Warszawa 2016.
80. Zagrodnik J., *Obrońca i pełnomocnik w procesie karnym i karnym skarbowym. Ujęcie metodyczne*, Warszawa 2020.
81. Zgryzek K., *Skargi zastępujące akt oskarżenia w polskim procesie karnym*, [w:] *Skargowy model procesu karnego. Księga ofiarowana Profesorowi Stanisławowi Stachowiakowi*, red. A. Gerecka-Żołyńska, P. Górecki, H. Paluszkiwicz, P. Wiliński, Warszawa 2008.
82. Zieliński M., *Wykłady prawa. Zasady, reguły, wskazówki*, Warszawa 2010.
83. Żak M., [w:] *System Prawa Karnego Procesowego*, t. 8, *Dowody*, cz. 4, red. P. Hofmański, J. Skorupka, Warszawa 2019.